

Живим і мертвим учасникам
Великої Вітчизняної війни присвячується

На фронті воювало Шевченкове слово

*І вражою злою кров'ю
Волю окраїте,
Т. Шевченко.*

Володимир ПОРТЯНКО,
заслужений працівник культури України

**До 65-ї річниці Великої Перемоги в Києві
вийшов друком «Кобзар» Тараса Шевченка,
відтворений з видання 1942 року.
Передмову до збірки воєнної доби написав
Павло Тичина, назвавши її «Гнів Шевченка».**

66

Ось що писав тоді Тичина: «В суворий і грізний час зустрічаємо ми весну 1942 р. Фашистський звір Гітлер ось уже вісім місяців сіє на окупованих рідних наших землях смерть, руїну і пожежі. Однією з перших Республік Радянського Союзу, що зазнали нападу берлінського людоежера, була Україна. Задумавши знищити український народ, фашистський звір поставив своїх гітлерівських молодчиків – окрім зброї – ще й шибеницями, петлями готовими, кишнями грабіжницькими безодніми, наказами дикими, жорстокими – стріляти в скарби наші, в пам'ятники старовини й мистецтва. Тарасова могила в Каневі, могила співця свободи українського народу – в першу чергу була ними по-варварському зганьблена й осміяна...»

...А тому – кожен крок наш сьогодні, кожен рух душі має бути скерований на те, щоб остаточно знищити звіра. В наші героїчні дні творчість Тараса Шевченка набуває особливо важливого характеру. Патріотизм поета, його ненависть до ворога, з восьмидесятирічної давнини випромінює на нас такі яскраві снопи світла, що ми не можемо очей своїх одвести від їх потужності і сяйва...

*Смійся, лютий враже!
Та не дуже, бо все гине, –
Слава не поляже...*

...Французький письменник Меріме сказав про Тургенєва, що той двадцятьма двома пострілами своїх оповідань з циклу «Записки охотника» стріляв у бік кріпаччини, що гнобила його країну. Якою ж цифрою можна визначити, перелічити постріли Тараса Шевченка?..

Тарас Шевченко ненавидів тиранів особливо за те, що вони, забалаючи народ український у рабство, користувалися в цій

нечистій справі нечистими руками німців. Усі ці Енгельгардти, Бенкендорфи, Дуббельти, барони фон Корфи та інші, що їх густо насаджували царі як поміщиків та урядовців, були найлютіші мучителі українського народу, вороги його волі і культури...

...А в посланні «І мертвим, і живим, і ненарожденним» Шевченко, не стерпівши образи за батьківщину, обсажену німцями, прилюдно в обличчя б'є перевертнів бичем свого презирства:

*Нема на світі України,
Немає другого Дніпра;
А ви претеся на чужину
Шукати доброго добра...*

Мов ті удари грому, падали на голову царя і понімененого панства ці слова Шевченка. І панство, на чолі з царем, вирішило знищити поета, – коли не кулею з пістолета, як Пушкіна і Лермонтова, – коли не петлею, як Рилєєва, то далеким засланням, забороною писати вірші і брати до рук палітру художника».

Закінчується вступне слово так: «У численних листах червоноармійців (не лише українців!) – у листах, що надходять до Спілки письменників, до наших редакцій, до Академії наук, – є одне прохання, що без кінця повторюється, прохання надіслати «Кобзар» Шевченка на фронт. Так гнівне слово Тарасове допомагає нам сьогодні і духовною зброєю своєю в боротьбі проти німецьких загарбників. І ми, разом зі своїм поетом, ще голосніше підносимо сьогодні його клич бойовий: «Нехай ворог гине!».

«Кобзар» було видано стотисячним тиражем. І ось одного весняного дня 1942 року ця величезна армія книжок вирушила на фронт. Починало воювати й Шевченкове слово!

Мені випала велика честь написати до нинішнього видання «Кобзаря» післямову, в якій, зокрема, йдеться: «У цього «Кобзаря», який ви тримаєте в руках, щаслива доля. Щаслива, як і у багатьох бійців. Судячи по його зовнішньому вигляду, він не був поранений, на ньому нема крові, він не горів у вогні і не тону в воді. Так, у нього щаслива доля і, насамперед, тому, що він дожив до цього знаменного свята.

Доля книжки, як зазначив Павло Тичина, доля взагалі кожного твору людського духу – не однакова. І це ми бачимо на прикладі надзвичайного поширення «Кобзаря» Тараса Шевченка, який відразу після виходу його у світ за свою силу діючу був розхваний мільйонами рук, притулений до серця, а потім десятки разів перевиданий і доповнений, пішов у світ між люди.

Мільйони бійців не дожили до Дня Перемоги. Не дочекались, на жаль, мільйони воїнів і цього річного свята.

У цей знаменний день ми схиляємо голови над їхніми могилами, ми також віддаємо шану тим небагатьом живим, які все-таки дочекались цього свята. Давайте ж згадаємо також «незлим тихим словом» ще одних бійців-фронтовиків, звати які «Кобзарі» Тараса Шевченка. Живіть вічно, «Кобзарі»-фронтовики! І якщо, не дай Бог, прийде лиха година, зовіть, піднімайте і ведіть народ України боронити свою волю!

Фототипічне видання унікального примірника «Кобзаря» – подарунок ветеранам Великої Вітчизняної війни, їхнім онукам і правнукам, усім тим, хто шанує творчість Великого Кобзаря».